

Dördüncü Reşha: Bak, öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki eğer onun o nurani daire-i hakikat-i irşadından

Dördüncü Reşha

Bak, öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki eğer onun o nurani daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde ve mevcudatı birbirine ecnebi, belki düşman ve camidatı dehşetli cenazeler ve bütün zevi'l-hayatı zeval ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün.

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılab etti. O ecnebi, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi. O camidat-ı meyyite-i sâmite; birer munis memur, birer musahhar hizmetkâr vaziyetini aldı. Ve o ağlayıcı ve şekva edici kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

Bak, öyle bir ziya-yı hakikat neşreder ki eğer onun o nurani daire-i hakikat-i irşadından hariç bir surette kâinata baksan elbette kâinatın şeklini bir matemhane-i umumî hükmünde

Şöyle bir bakın dünyaya... İnsan doğuyor, büyüyor, seviyor, seviliyor; ama sonunda gidiyor. Anne evladından, evlat anne babasından, dost dostundan ayrılıyor. Bir nesil geliyor, öteki çekilip gidiyor. Eğer ölümün arkasında âhiret yoksa, o zaman **her kavuşmanın içinde bir ayrılık, her doğumun sonunda da bir ölüm bekliyor** demektir. İşte böyle bakınca dünya, sevinçten çok ayrılığın konuşulduğu büyük bir matemhaneye dönüyor.

Sadece İnsanlar Değil, Her Şey Ölüyor

Bahar gelir; milyonlarca çiçek açar, sonra solar. Ağaçlar yapraklarını döker. Hayvanlar doğar ve ölür. Gençlik ihtiyarlığa, güzellik zevale gider. Şehirler yıkılır, medeniyetler kaybolur.

Hatta yıldızların ve dünyanın dahi bir sonu vardır. Böyle bir nazarla bakıldığında insan nereye dönse **zeval, firak ve ölüm** görür. İşte bunun için “umumî matemhane” deniliyor.

Bir insan sevdiği annesini kaybettiğinde, eğer “Bir daha asla görüşmeyeceğiz; o tamamen yok oldu” diye düşünürse o ölüm ne kadar ağırlaşır? Bir insan değil, **milyarlarca insanın sürekli birbirinden ebediyen ayrıldığını** düşünün. Bediüzzaman’ın nazarında, âhiret çıkarıldığında bütün dünya böyle büyük bir cenaze merasimine dönüşür.

Her Gün Binlerce Cenaze Kalkıyor

Bir tarafta çocuklar doğarken diğer tarafta insanlar ölüyor. Bir tarafta bahar açarken diğer tarafta önceki baharın bütün çiçekleri silinmiş. Bir tarafta yeni nesiller gelirken eski nesiller mezarlıklara çekilmiş. İman nuru olmazsa insan şöyle düşünür: **“Bütün bunlar niçin geliyor? Biraz yaşayıp neden yok oluyorlar?”** Cevap bulunamayınca kâinatın bütün hareketleri anlamsız bir geliş-gidiş gibi görünür.

Âhireti çıkarırsan her kavuşmanın sonunda ebedî ayrılık, her güzelliğin sonunda yokluk, her hayatın sonunda hiçlik görünür. Böyle bir kâinat insan için gerçekten umumî bir yas evidir.

ve mevcudatı birbirine ecnebi, belki düşman

Mevcudat Birbirine Ecnebi, Belki Düşman

Şimdi Resûlullah’ın (asm) getirdiği iman nurunu bir an için kâinattan çıkarın. Allah’ı tanımayan bir gözle âleme bakın. O zaman insan, kendisini milyarlarca varlığın arasında **tek başına, sahipsiz ve yabancı** hisseder. Güneş seni tanımaz, yıldızlar seni bilmez, dağların senden haberi yoktur, deniz sana karşı merhamet taşımaz. Sen de onların niçin var olduğunu bilemezsin.

Çünkü onları birbirine bağlayan **“Hepiniz aynı Rabbin mahlûkusunuz”** hakikati kaybolmuştur. Ortak bir Hâlık bilinmeyince insanla güneş arasında ne bağ kalır? İnsanla ağaç, kuş, yağmur, yıldız arasında ne kardeşlik kalır? Hepsi ayrı ayrı, tesadüfen ortaya çıkmış, birbirinden habersiz varlıklar gibi görünür. İşte Bediüzzaman’ın **“ecnebi”** dediği budur: Aynı âlemde yaşıyorsun ama hiçbir şey sana ait, yakın ve tanıdık gelmiyor.

Yabancılık Yetmiyor, Düşmanlığa Dönüşüyor

Hatta bazı varlıklar yalnız yabancı değil, **düşman gibi görünmeye başlar.** Güneş fazla yaklaşıp yakar, su taşsa boğar, toprak sallansa evini başına geçirir, mikrop bedenine girse hasta eder, fırtına çıksa yıkar, ölüm gelse sevdiğini elinden alır. Eğer bütün bunların arkasında hikmetle iş gören bir Rab görülmezse insan şöyle düşünmeye başlar: **“Kâinat**

bana karşı işliyor.”

Korkunç Bir Âlem

Düşünün; başınızın üzerinde devasa yıldızlar, ayağınızın altında her an sarsılabilecek bir dünya, çevrenizde hastalıklar, afetler, yırtıcı hayvanlar, ölüm ve ayrılık... Bunların hiçbirini idare eden bir rahmet eli görmüyorsunuz. Böyle bir kâinatta insanın hali, **tanımadığı ve kendisini tanımayan milyonlarca kuvvetin ortasında kalmış çaresiz bir çocuk** gibidir.

ve camidatı dehşetli cenazeler

O Nur Çekilince Cansızlar Birer Cenaze Gibi Görünür

Şimdi yine Resûlullah'ın (asm) getirdiği iman nurunu âlemden çıkarın. Dağlara, taşlara, yıldızlara, gezegenlere, denizlere bakın... Hepsi kocaman, sessiz, ruhsuz kütleler. Ne sizi tanıyorlar, ne sizinle konuşuyorlar, ne de niçin var olduklarını size söylüyorlar. İşte o zaman bütün bu **câmidat**, yani cansız varlıklar, adeta âleme serilmiş **muazzam cenazeler** gibi görünmeye başlar.

Neden “Dehşetli Cenazeler”?

Çünkü cenaze hareketsizdir, sessizdir, ruhsuzdur. İmansız nazar da kâinattaki cansız varlıkları böyle görür: Güneş dev bir ateş topu, dünya uzayda dönen bir taş parçası, dağlar cansız kaya yığınları, yıldızlar karanlık boşluğa saçılmış ateş kütleleri... Bunların arkasında bir **irade, hikmet ve vazife** görülmeyince manzara insanı hayran etmekten çok ürpertmeye başlar.

Koca Kâinat, Ruhsuz Bir Ceset Gibi

Düşünün; başınızın üzerinde milyarlarca yıldız var ama hiçbirinin sizi tanıdığı yok. Altınızda devasa bir dünya dönüyor ama nereye gittiğini bilmiyorsunuz. Dağlar suskun, denizler suskun, gökyüzü suskun... Eğer bunların arkasında konuşan bir sanatkârı, emreden bir Rabbi göremezseniz, **kâinat muhteşem bir saray değil, devasa ve ruhsuz bir ceset** gibi görünür.

Üstelik Her An İnsanı Ezebilecek Cenazeler

Bediüzzaman sadece “cenazeler” demiyor, **“dehşetli cenazeler”** diyor. Çünkü bu cansız kütleler aynı zamanda insandan kat kat büyük ve kuvvetlidir. Bir dağ yuvarlansa ezer, deniz kabarsa boğar, dünya sarsılsa şehirleri yıkar, bir göktaşı düşse felaket getirir. Sahipsiz ve başıboş oldukları düşünüldüğünde, insan onların karşısında **küçücük ve çaresiz** kalır.

ve bütün zevî'l-hayatı zeval ve firakın sillesiyle ağlayan yetimler hükmünde görürsün.

Bütün Canlılar Ağlayan Yetimler Gibi

Şimdi yine Resûlullah'ın (asm) getirdiği iman ve âhiret nurunu çekin. İnsanlara, hayvanlara, kuşlara, çiçeklere bakın... Hepsi hayata tutunuyor, hepsi yaşamak istiyor; fakat hepsinin başında **zeval ve firak** bekliyor. Gençlik gidiyor, güzellik soluyor, sevdikler ayrılıyor, nihayet hayat da elden çıkıyor.

Neden “Yetimler” Diyor?

Yetim, kendisini koruyacak bir sahibin şefkatinden mahrum kalmış kimsedir. Eğer mahlûkatın arkasında Rahîm bir Rab görülmezse, bütün canlılar sanki **sahipsiz, kimsesiz ve kaderin sert darbelerine terk edilmiş** gibi görünür. Kimse onları ihtiyarlıktan kurtaramıyor, ayrılığı durduramıyor, ölümü geri çeviremiyor.

Her Güzel Şey Ayrılığa Dönüşüyor

Bir anne evladını seviyor, fakat bir gün ayrılık var. İki dost birbirine bağlanıyor, fakat ölüm araya giriyor. Bir kuş yuva kuruyor, yavruları büyüüp dağılıyor. Baharda açan çiçek birkaç gün sonra soluyor. Eğer bütün bunların arkasında ebedî bir hayat yoksa, **sevmenin kendisi bile ileride çekilecek acının başlangıcı** hâline geliyor.

En Ağır Tarafı da Bu

İnsan sadece kendi ölümüne üzülmüyor. Sevddiği herkesin faniliğini de taşıyor. Annesine bakıyor: “Bir gün gidecek.” Evladına bakıyor: “Ya ben onu bırakacağım ya o beni.” Kendi gençliğine bakıyor: “Bu da kalmayacak.” İşte iman nuru olmayınca hayatın bütün güzelliklerinin üzerinde adeta **ayrılık gölgesi** dolaşıyor.

Şimdi bak, onun neşrettiği nur ile o matemhane-i umumî, şevk u cezbe içinde bir zikirhaneye inkılab etti.

Matemhane Nasıl Zikirhaneye Dönüşüyor?

Resûlullah'ın (asm) getirdiği iman nuru gelince aynı kâinata bir daha bakıyorsunuz; biraz önce size ölüm, ayrılık ve yokluk anlatan âlem şimdi **Allah'ı anlatmaya başlıyor**. Çünkü artık hiçbir şey başıboş değil, hiçbir hareket manasız değil, hiçbir varlık sahipsiz değil.

Matem Yerine Mana Geliyor

İmansız nazar aynı hareketlere bakıp “Her şey doğuyor ve ölüyor” diyordu. İman nazarı ise “Her şey geliyor, vazifesini yapıyor, Rabbini tanıtıyor ve sonra vazifesini tamamlayıp gidiyor” diyor. Böylece **ölüm merkezli bakış, vazife ve ibadet merkezli bir bakışa** dönüşüyor.

Kâinat Büyük Bir Mescid Gibi

Bir mescide girdiğinizde herkes ayrı bir yerde olabilir ama aynı Allah’a yönelir. Kâinat da iman nazarıyla böyledir. Güneş başka türlü, ağaç başka türlü, kuş başka türlü, insan başka türlü; fakat hepsi aynı Rabbin emrine boyun eğiyor. Böylece âlem, **milyarlarca mahlûkun hâl diliyle tesbih ettiği büyük bir zikir meclisi** hâline geliyor.

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ ۚ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا
يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

“Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O’nu tesbih eder. **Hiçbir şey yoktur ki O’nu hamdiyle tesbih etmesin.** Fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız.” İsrâ 17/44

Bu âyet, “**matemhane-i umumî, zikirhaneye inkılab etti**” cümlesine belki de en doğrudan bakan âyettir. İman nuru gelince anlıyoruz ki kâinat sessiz, manasız ve ölü bir âlem değil; **zerreden yıldızlara kadar her şey Allah’ı tesbih ediyor.** İnsan onların sesini işitmiyor olabilir ama kâinatın tamamı büyük bir zikir meclisidir.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالطَّيْرِ صَافَّاتٍ
كُلُّ قَدْ عَلِمَ صَلَاتَهُ وَتَسْبِيحَهُ

“Göklerde ve yerde bulunanların, kanatlarını açmış kuşların Allah’ı tesbih ettiğini görmez misin? **Her biri kendi duasını ve tesbihini bilmiştir.**” Nûr 24/41

Tam Bediüzzaman’ın söylediği manzara: Kuş ayrı tesbih ediyor, ağaç ayrı, yıldız ayrı, insan ayrı... **Her mahlûkun kendine mahsus bir ibadeti, bir tesbihi var.** İşte “şevk u cezbe içinde bir zikirhane” denilen şey budur.

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ

“Gök gürültüsü O’nu hamdiyle tesbih eder; melekler de O’nun heybetinden tesbih ederler.” Ra’d 13/13

İmansız nazar gök gürültüsünü sadece korkutucu bir tabiat hadisesi görür. İman nuru ise onun dahi **Allah’ın kudretini ilan eden bir tesbih** olduğunu gösterir. İşte aynı hadise, bir nazarda korku; iman nazarında **zikir ve marifet** oluyor.

وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

“Yıldızlar ve ağaçlar secde ederler.” Rahmân 55/6

İman nuru gelince ağaç yalnız ağaç, yıldız yalnız yıldız değildir; **her biri kendi lisanıyla Allah’a boyun eğen bir âbid** olarak görünür.

O ecnebi, düşman mevcudat, birer dost ve kardeş şekline girdi.

Yabancı Âlem Bir Anda Tanıdık Hâle Geliyor

Resûlullah’ın (asm) getirdiği iman nuru gelince insan anlıyor ki karşısındaki varlıklar başıboş, sahipsiz ve birbirinden kopuk değil. **Hepsinin Rabbi bir, Hâlıkı bir, sahibi bir.** Aynı elden çıkmış, aynı iradeyle yaratılmış, aynı saltanatın içinde vazife görüyorlar.

Düşman Sandığın Şey Hizmetkâr Çıkıyor

Biraz önce güneş yakabilecek bir ateş topu, deniz boğabilecek bir kuvvet, bulut korkutucu bir kütle, toprak insanı yutacak bir mezar gibi görünüyordu. İman nuru gelince görüyorsun ki güneş sana ışık veriyor, bulut su taşıyor, toprak rızık yetiştiriyor, hava nefes oluyor. Yani **düşman sandığın şeylerin çoğu aslında senin için çalışıyor.**

Kardeşlik Nereden Geliyor?

Çünkü seni kim yarattıysa ağacı da O yarattı. Seni kim besliyorsa kuşu da O besliyor. Seni kim yaşıtıyorsa bütün canlıları da O yaşıtıyor. Böyle bakınca mevcudat artık ecnebi değil; **aynı Rabbin terbiyesi altında bulunan kardeş mahlûklar** hâline geliyor.

Kâinat Sana Karşı Değil, Seninle Beraber

İmansız nazar, “Bu büyük âlem beni ezer, bana karşı işler” diyordu. İman nazarı ise şunu gösteriyor: **Kâinat sana karşı kurulmuş bir düşman ordusu değil; Rabbinin emri altında seninle beraber çalışan bir memurlar topluluğudur.** Güneş ayrı vazifede, yağmur ayrı, toprak ayrı, ağaç ayrı; fakat hepsi aynı emre itaat ediyor.

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ

“Yeryüzünde yürüyen hiçbir canlı ve iki kanadıyla uçan hiçbir kuş yoktur ki **sizin gibi ümmetler olmasınlar.**” En’âm 6/38

Bu âyet, “**ecnebi mevcudat birer dost ve kardeş şekline girdi**” manasına çok güzel bakıyor. İman nuru gelince insan, hayvanları ve diğer canlıları kendisinden tamamen kopuk, yabancı varlıklar olarak görmüyor. Onların da **aynı Rabbin yarattığı, beslediği ve idare ettiği ümmetler** olduğunu anlıyor.

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ

“**Göklerde ve yerde ne varsa hepsini kendi tarafından sizin hizmetinize verdi.**” Câsiye 45/13

İmansız nazarda güneş, deniz, rüzgâr, toprak insana yabancı hatta bazen düşman görünüyordu. İman nuru ise gösteriyor ki bunların pek çoğu **insanın hayatına hizmet edecek şekilde musahhar edilmiş.** Demek düşman sandığımız âlem, aslında Allah’ın emriyle bize hizmet eden bir dostlar çevresi hâline geliyor.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

“**Yeryüzünde bulunanların hepsini sizin için yaratan O’dur.**” Bakara 2/29

Bu da “ecnebi” manasını kırıyor. İnsan, “Bu âlem benimle ilgisiz” diyemiyor. Çünkü Kur’ân, yeryüzündeki pek çok nimetin **insanın istifadesine göre yaratıldığını** bildiriyor.

وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ

“Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Yıldızlar da O’nun emrine boyun eğdirilmiştir.” Nahl 16/12

Bir zamanlar korkutucu ve yabancı görünen gök cisimleri, iman nazarında **aynı Sultan’ın emrindeki memurlar** oluyor. İnsan da onlar da aynı Rabbin mülkünde. İşte bu ortak nispet, yabancılığı kaldırıyor.

O camidat-ı meyyite-i sâmite; birer munis memur, birer musahhar hizmetkâr vaziyetini aldı.

Cenaze Gibi Görünenler, Meğer Memurmuş

İman nuru gelince biraz önce sessiz, cansız ve ürkütücü görünen varlıklara yeniden bakıyorsunuz. Dağ, taş, güneş, bulut, deniz, toprak... Artık bunlar başıboş kütleler değil; **her biri kendisine verilen vazifeyi yapan birer memur** gibi görünüyor.

“Munis Memur” Ne Demek?

“Munis” insana yakınlık veren, korkutmayan, ünsiyet edilen demektir. Mesela güneş artık dehşetli bir ateş topu değil; ışık ve ısı taşıyan bir memur. Bulut korkutucu bir kütle değil; su getiren bir rahmet vasıtası. Toprak sessiz bir cenaze değil; binlerce nimeti yetiştiren bir hizmetkâr.

“Musahhar Hizmetkâr” Ne Demek?

Musahhar demek, **emir altına alınmış, belli bir vazifeye sevk edilmiş** demektir. Güneş “ben doğmak istemiyorum” diyemiyor, dünya “dönmeyeceğim” diyemiyor, bulut “yağmur taşımayacağım” diyemiyor. Hepsi kendilerine konulan kanunlar içinde vazifesini görüyor. İman nazarı da burada **kanunun arkasındaki emri ve iradeyi** gösteriyor.

İnsan İçin Çalışan Büyük Bir Sistem

Bir düşünün; güneş ışık veriyor, hava nefes oluyor, su hayat taşıyor, toprak rızık yetiştiriyor, gece dinlendiriyor, gündüz çalıştırıyor. İnsan bunların hiçbirini kendisi ayarlamıyor. Buna rağmen bütün bu cansız varlıklar onun hayatına hizmet ediyor. İşte burada insan şunu fark ediyor: **Bunlar bana tesadüfen hizmet etmiyor; bir Rabbin emriyle hizmet ediyor.**

Sessizler Fakat Vazifeli

Bediüzzaman'ın "sâmite" demesi de çok manidar. Yani bunlar konuşmuyorlar, fakat vazifeleri konuşuyor. Güneş diliyle değil ışığıyla, bulut sözüyle değil yağmuruyla, toprak cümleyle değil meyveleriyle adeta şunu söylüyor: **"Ben başıboş değilim, bana bir vazife verilmiş."**

وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۚ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ

"Gemileri emriyle denizde yüzmeleri için sizin hizmetinize verdi; nehirleri de hizmetinize verdi. Güneşi ve ayı sürekli hareket hâlinde sizin hizmetinize verdi; geceyi ve gündüzü de hizmetinize verdi." İbrâhîm 14/32-33

Bu âyet tam **"musahhar hizmetkâr"** manasına bakıyor. Güneş, ay, nehirler, gece ve gündüz başıboş değil; Allah'ın emri altında belli vazifeleri yerine getiriyorlar.

أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً

"Allah'ın göklerde ve yerde bulunanları sizin hizmetinize verdiğini ve üzerinizde açık ve gizli nimetlerini tamamladığını görmediniz mi?" Lokmân 31/20

Burada musahhariyet doğrudan **nimet** ile bağlanıyor. Yani cansız varlıklar yalnız vazifeli değil, aynı zamanda insanın hayatını kolaylaştıran **munis hizmetkârlar** hâline geliyor.

Ve o ağlayıcı ve şekva edici kimsesiz yetimler, birer tesbih içinde zâkir veya vazife paydosundan şâkir suretine girdi.

Ağlayan Yetimler, Birer Zâkir ve Şâkir Oldu

İman nuru gelmeden önce canlılar, hayatı ellerinden alınacak, sevdiklerinden koparılacak, sonunda da yokluğa atılacak **kimsesiz yetimler** gibi görünüyordu. İman nuru gelince anlaşıldı ki bunlar sahipsiz değil; her biri Rahîm bir Rabbin terbiyesi altında, belli bir vazife

için dünyaya gönderilmiş.

“Tesbih İçinde Zâkir” Ne Demek?

Canlı yaşadığı müddetçe hâliyle Allah'ı zikrediyor. Kuş ötüşüyle, arı bal yapmasıyla, ağaç meyvesiyle, insan akli ve diliyle... Her biri kendisine verilen istidatla adeta **“Beni yapan, yaşatan ve vazifelendiren Allah'tır”** diye tesbih ediyor.

Ağlamak Yerine Vazife Var

İmansız nazar canlıya bakıp, “Biraz yaşayacak, sonra her şeyini kaybedip gidecek” diyordu. İman nazarı ise, “Bu mahlûk boşuna yaşamıyor; burada bir vazifesi var, Rabbini tanıtıyor, O'nun sanatını gösteriyor, kendine verilen hayat nimetiyle vazifesini görüyor” diyor. Böyle olunca hayat, anlamsız bir bekleyiş değil, **ibadet ve vazife meydanı** oluyor.

“Vazife Paydosundan Şâkir” Ne Demek?

Vazifesi bitip ölüm gelince de bu, yokluğa atılmak değil; **vazifenin sona ermesi** oluyor. Nasıl bir işçi mesaisi bitince paydos eder, bir asker vazifesi bitince terhis olur; canlı da dünyadaki vazifesini tamamlayıp başka bir menzile geçiyor.

Ölüm Artık Bir Tokat Değil

Önceden ölüm, hayatı paramparça eden bir “zeval ve firak sillesi” gibi görünüyordu. İman nuru gelince ölümün manası değişiyor. Artık o, “Her şey bitti” demiyor; **“Dünyadaki vazifen tamamlandı”** diyor.

Şükreden Mahlûk

Bediüzzaman'ın “şâkir” demesi çok ince. Yani mahlûk, kendisine verilen ömrü, rızkı, güzelliği ve vazifeyi tamamlayıp adeta **şükür içinde sahneden çekiliyor**. Yokluğa düşmüyor; Rabbi tarafından bir vazifeden alınıp başka bir âleme sevk ediliyor.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ

“Hiçbir şey yoktur ki O'nu hamdiyle tesbih etmesin; fakat siz onların tesbihlerini anlayamazsınız.” İsrâ 17/44

Biz mahlûkun yalnız doğmasını, yaşlanmasını ve ölmesini görüyoruz. Kur'ân ise perdeyi kaldırıyor ve **“Sen onun yalnız zevalini görüyorsun; halbuki o bütün ömrü boyunca Rabbini tesbih ediyor”** diyor.

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ

“Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın. Seni tenzih ederiz.” Âl-i İmrân 3/191

“Ağlayan kimsesiz yetim” nazarı, canlıyı manasızca dünyaya gelip sonra yok olan bir mahlûk gibi görür. İman ise **“Bunların hiçbiri bâtil ve abes yaratılmamıştır”** der. Her birinin gelişinde de gidişinde de bir vazife ve hikmet vardır.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

“Her nefis ölümü tadacaktır; sonra bize döndürüleceksiniz.” Ankebût 29/57

Bu âyet de **“vazife paydosu”** tarafına çok güzel bakıyor. Ölümden sonra cümle bitmiyor: **“Sonra bize döndürüleceksiniz.”** Demek ölüm, sahipsizliğe ve hiçliğe atılmak değil; dünya vazifesinin bitip Rabbine dönüşün başlamasıdır.

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۖ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۖ

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ۖ وَادْخُلِي جَنَّاتِي

“Ey huzura ermiş nefis! Rabbine, O’ndan razı, O da senden razı olarak dön. Kullarımın arasına gir ve cennetime gir.” Fecr 89/27-30

Bu âyet, **“ağlayan yetimden vazife paydosundan şâkir bir kula dönüşmek”** manasını sohbet açısından çok kuvvetli tamamlıyor. Son, yokluk değil; **Rabbe dönüş**.

Dersin Özeti

1. Nursuz Bakış: Matemhane — Nurlu Bakış: Zikirhane

Resûlullah’ın (asm) getirdiği iman nuru olmadan kâinata bakıldığında her şey ölüm, zeval ve ayrılık içinde görünür; dünya adeta **umumî bir matemhane** olur. O nurla bakıldığında ise her varlığın Allah’ı tesbih ettiği, vazifesini yaptığı anlaşılır ve aynı âlem **şevk u cezbe içinde**

bir zikirhaneye dönüşür.

Ey nefsim! Sen âleme nasıl bakıyorsun? Her yerde ölüm, ayrılık ve karanlık mı görüyorsun; yoksa her şeyin Rabbinizi zikrettiğini mi? **Efendimizden (asm) ve onun getirdiği iman nurundan uzaklaştıkça matem çoğalacak, manalar sönecek, karanlıklar koyulaşacak.**

2. Nursuz Bakış: Ecnebi ve Düşman — Nurlu Bakış: Dost ve Kardeş

İman nuru olmayınca mevcudat birbirinden kopuk, yabancı, hatta insana zarar verebilecek düşman kuvvetler gibi görünür. O nur gelince hepsinin **aynı Rabbin mahlûku, aynı Sultan'ın memuru** olduğu anlaşılır; ecnebilik gider, **dostluk ve kardeşlik** görünür.

Ey nefsim! Sen bu kâinatta kendini yalnız ve yabancı mı hissediyorsun? Bil ki seni mahlûkattan koparan şey onların düşmanlığı değil, **senin iman nazarından uzaklaşmandır.** Resûlullah'ın (asm) nurundan uzaklaştıkça âlem sana yabancılaşacak; o nura yaklaştıkça **her şey sana dost ve kardeş görünecek.**

3. Nursuz Bakış: Dehşetli Cenazeler — Nurlu Bakış: Munis Memurlar

Cansız varlıklar, iman nuru olmadan manasız, sessiz ve korkutucu kütleler; adeta **dehşetli cenazeler** gibi görünür. O nurla bakıldığında ise güneş, toprak, su, hava, dağlar ve yıldızlar birer **munis memur, musahhar hizmetkâr** olarak görülür.

Ey nefsim! Güneşe yalnız ateş topu, toprağa yalnız madde, dağa yalnız kaya diye bakarsan âlem sana ruhsuz bir mezarlık gibi görünür. **Efendimizin (asm) getirdiği nurdan mahrum kaldıkça eşyanın manasını kaybedeceksin; manayı kaybettiğinde de koca kâinat gözünde sessiz ve ürkütücü bir cesede dönüşecek.**

4. Nursuz Bakış: Ağlayan Yetimler — Nurlu Bakış: Zâkir ve Şâkirler

Canlılar, iman ve âhiret nuru olmadan zeval ve firak tokadı yiyen, sonunda yokluğa gidecek **kimsesiz yetimler** gibi görünür. O nurla bakılınca her canlı, yaşarken **tesbih içinde zâkir**, vazifesi bitince de yokluğa değil Rabbine dönen **şâkir bir misafir** olarak görünür.

Ey nefsim! Ölümü yokluk, ayrılığı ebedî firak zannedersen sen de ağlayan yetimlerden biri olursun. **Resûlullah'ın (asm) getirdiği âhiret nurundan uzaklaştıkça ölüm seni korkutacak, ayrılıklar seni ezecek; o nura sarıldıkça ölümün bir paydos, firakın ise ebedî vuslata açılan bir kapı olduğunu göreceksin.**